

ВОЛИНЕЦЬ НАТАЛІЯ ВАЛЕНТИНІВНА

кандидат психологічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділення організації наукових досліджень науково-дослідного відділу, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

РЕКОМЕНДАЦІЇ ПРИКОРДОННОМУ ВІДОМСТВУ ЩОДО ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТІСНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

У статті представлено рекомендації управлінському персоналу прикордонного відомства щодо психологічного забезпечення особистісного благополуччя персоналу Державної прикордонної служби України. Описано заходи психологічного забезпечення благополуччя військових провідних армій світу, особливості технології покращення, підвищення та збереження особистісного благополуччя персоналу Державної прикордонної служби України та психологічні, професійно-орієнтовані та організаційні заходи психологічного забезпечення особистісного благополуччя в прикордонному відомстві. Запропоновано форми реалізації технології покращення, підвищення та збереження особистісного благополуччя персоналу Державної прикордонної служби України в прикордонному відомстві, а також аналітичні, інноваційні процедури, процедури реалізації, управління та контролю особистісного благополуччя прикордонників.

Ключові слова: *особистісне благополуччя, психологічне забезпечення, технологія покращення, підвищення та збереження особистісного благополуччя персоналу Державної прикордонної служби України, аналітичні, інноваційні процедури, процедури реалізації, управління та контролю особистісного благополуччя прикордонників.*

Постановка наукової проблеми. Питання психологічного забезпечення професійної діяльності в контексті психологічного забезпечення особистісного благополуччя персоналу та військовослужбовців силових структур в різних країнах світу, в тому числі в Україні, є вкрай актуальним. Особистісне благополуччя персоналу Державної прикордонної служби (ДПС) України, яке розглядається, по-перше, як глобальне, цілісне суб'єктивне рефлексивне переживання прикордонниками позитивності та

значущості власного «Я-існування» в цілому та через призму їхньої життєздійснення в середовищі професійної діяльності, що репрезентує інтегральну оцінку їхнього професійного життя, позитивні афекти стосовно виконуваної роботи, організаційного середовища та, як наслідок, життя в цілому, і, по-друге, як суб'єктивне переживання-проживання ситуативного досвіду в контексті професійної діяльності як гармонійне поєднання вкладених зусиль особистості для здійснення роботи, досягнутих цілей роботи та отриманої вигоди (винагороди, визнання, перспектив тощо), визначає не лише якість життя прикордонника, а й якість виконання ним завдань з охорони державного кордону та прикордонної безпеки держави в цілому. Відсутність комплексних психодіагностичних методик та прикладних методик наукових програм психологічного супроводу, підтримки, допомоги щодо цільового впливу на різні аспекти особистісного благополуччя прикордонників вимагає розробки заходів його психологічного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В багатьох провідних країнах світу в збройних силах активно розробляються та впроваджуються заходи психологічного забезпечення благополуччя військових. Так, у збройних силах США керівники несуть значну відповідальність за благополуччя їх солдатів [1] і впроваджуються різні програми інтервенції, спрямовані на зміну, розвиток, підтримку та збереження особистісного благополуччя: програма підготовки та розвитку духовного лідерства ескадри атаки вертольотів Apache Longbow на Ft. Hood, Texas спрямована на розвиток навичок лідерства та духовного виживання та створення ціннісної конгруентності на стратегічному та індивідуальному рівнях, а також підвищення рівня організаційної відповідальності, продуктивності та благополуччя пілотів [2]; комплексна програма фітнесу для солдат. Яка складається з трьох компонентів: глобальна оцінка переживань солдатів, курси самовдосконалення емоційних, соціальних, сімейних та духовних аспектів життя, спрямовані на розвиток стійкості солдатів[3], а також навчання і позитивний тренінг спрямований на навчання майстерності життєстійкості солдатів [4]; навчальні курси з подолання стресів у чотирьох сферах життя пов'язаних зі стратегіями і ресурсами, які використовують військовий персонал, щоб впоратись із стресами: життя-алкоголь, соціальна підтримка, сім'я та лідерство [1].

В психологічну підготовку до здійснення професійної діяльності персоналу Норвежського флоту включено програми індивідуальної адаптації до умов діяльності, подолання стресових ситуацій протягом тривалого періоду, впевненості у власних силах, вміннях виконувати необхідні завдання; формування відчуття значущості та визнання за виконану роботу, активного ставлення до вирішення проблем, віри в те, що хтось з персоналу здатний знайти потрібне рішення в складній ситуації, розвиток самореалізації, цілеспрямована робота та вироблення стилю роботи, твердості, уміння працювати в особливих умовах, вміння контролювати членів команди та бажання діяти у складних ситуаціях. Окрім того, для підвищення та збереження особистісного благополуччя персоналу Норвежського флоту реалізуються програми психологічної підтримки та турботи про їхні сім'ї в той період, коли вони знаходяться у плаванні, що підвищує також їхню мотивацію та знижує виникнення у них проблем, пов'язаних із психічним здоров'ям [5].

У збройних силах Канади з метою психологічного забезпечення психічного здоров'я та особистісного благополуччя військовослужбовців застосовуються програми підтримки здорового способу життя, розвитку вмінь та навичок зосередження на поставленій задачі, SMART-навичок (Specific, Measurable, Achievable, Relevant, Timely) цілеутворення та цілепокладання для індивідуального управління визначенням цілей та постановкою завдань, навичок контрольованого дихання, навичок кидати собі виклик у контексті негативного самообговорення, навичок візуалізації, розвитку системи самопідтримки, навичок визнавати особисті межі та межі інших людей у діяльності, стосунках тощо, розвиток навичок брати перерви (тайм-аути) для короткого відпочинку, налаштування та переналаштування на інші аспекти діяльності, а також запровадження програм відпочинку, розслаблення та рекреаційного відновлення. На груповому рівні запроваджуються програми розвитку лідерства, моніторингу не тільки професійних якостей персоналу, а й особистісних, соціальних тощо, а також продуктивності та ефективності діяльності, програми сприяння здоровому психологічному клімату та розвитку навичок прояву щирої турботи про оточуючих людей, програми профілактики та усунення психологічних

проблем персоналу на ранніх стадіях їхнього виникнення, програми забезпечення можливостей для відпочинку та навчання [6].

Для соціально-психологічного забезпечення особистісного благополуччя військовослужбовців Ізраїльських сил оборони створено Асоціацію благополуччя солдатів Ізраїлю. Ця організація сприяє благополуччю солдатів у сферах відпочинку, освіти та культури, здійснюючи діяльність будинків солдатів, клубів та центрів [7]. Окрім того, для забезпечення особистісного благополуччя військових в 1981 році в країні створено організацію FIDF (Friends of the Israel Defense Forces), якою розроблено та впроваджено програми освітніх, культурних, рекреаційних, соціальних послуг, а також створено об'єкти, що забезпечують надію, мету та життєву підтримку солдатів, які захищають Ізраїль та євреїв у всьому світі. Так програма «Гідність» надає економічну допомогу солдатам, які постраждали внаслідок бойових дій через надання грошових субсидій, меблів та побутової техніки, подарункових пакетів, продовольчих ваучерів та іншої допомоги їхнім сім'ям; програма «Самотні солдати» дозволяє FIDF діяти як друга сім'я для більш ніж 5000 солдатів, які не мають жодної сім'ї в Ізраїлі під час їх військової служби. FIDF також спонсорує польоти для одиноких бойових солдатів, що дозволяє їм відвідати близьких у своїй рідній країні під час їхньої служби. Програма «Спадщина» дозволяє сім'ям загиблих солдатів насолодитися відпочинком та канікулами в Ізраїлі за допомогою таких заходів, як семінари, шоу, екскурсії, розваги від популярних ізраїльських художників, спортивні заходи тощо. Програма також спонсорує поїздки до Сполучених Штатів для дітей загиблих солдатів, які отримують досвід літнього табору в США з американськими дітьми такого ж віку. Програма «Дух» забезпечує тиждень відпочинку для активних бойових підрозділів. Солдати перебувають на базах відпочинку, що підтримуються FIDF, які повністю обладнані житлом і їдальнями, басейнами, тренажерними залами та іншими зручностями. FIDF реалізує благодійні програми і спонсорує різні підрозділи подарунками, а також проводить веселі дні, поїздки та спортивні заходи для розвитку командного духу та підвищення морального духу. Програма «Батальйон» передбачає багаторічну рекреаційну діяльність та додаткову турботу про призначені батальйони та спонсорує церемонії, подорожі та інші заходи спрямовані на підвищення та збереження їхнього

благополуччя [8]. Цікавим є той факт, що в Ізраїлі та у всьому світі під час ранкової молитви Шабат (православними) євреями читаються молитви за благополуччя сил оборони Ізраїлю [9]. Отже, в багатьох провідних країнах світу в збройних силах активно розробляються та впроваджуються заходи психологічного забезпечення благополуччя військових, що сприяє як збереженню їхнього психічного та фізичного здоров'я, добробуту, так і якісному продуктивному й ефективному виконанню професійних обов'язків.

Мета статті – обґрунтування рекомендацій прикордонному відомству щодо психологічного забезпечення особистісного благополуччя персоналу Державної прикордонної служби України.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. Відповідно до Положення про організацію психологічного забезпечення діяльності Державної прикордонної служби України №829 від 06.10.2008 р. психологічним забезпеченням є сукупна узгоджена діяльність його суб'єктів, спрямована на досягнення психологічної готовності та оптимальної працездатності військовослужбовців, державних службовців та працівників за трудовим договором Державної прикордонної служби України (далі – персонал) до виконання завдань з охорони державного кордону, підвищення ефективності оперативно-службової діяльності персоналу, формування, зміцнення та відновлення його оптимального психологічного стану, забезпечення соціально-психологічного благополуччя та збереження психічного здоров'я персоналу, запобігання виникненню професійної деформації персоналу шляхом цілеспрямованого використання науково обґрунтованих форм, методів і засобів психологічної науки [10].

Психологічне забезпечення особистісного благополуччя персоналу Державної прикордонної служби України являється комплексом психологічних, професійних та організаційних заходів, спрямованих на покращення, підвищення та збереження особистісного благополуччя персоналу Державної прикордонної служби України. До психологічних заходів психологічного забезпечення особистісного благополуччя персоналу ДПС України відносяться: психодіагностика особистісного благополуччя прикордонників, консультування з питань переживання особистісного благополуччя та корекція (психологічна підтримка і допомогу з питань актуалі-

зованих життєвих та професійних проблем, а також негативних переживань), контрольна психодіагностика та профілактика.

Технологія покращення, підвищення та збереження особистісного благополуччя персоналу ДПС України в прикордонному відомстві повинна реалізовуватися комплексно та включати: проведення психодіагностики особистісного благополуччя прикордонників, консультування з питань переживання особистісного благополуччя та корекцію (психологічну підтримку і допомогу з питань актуалізованих життєвих та професійних проблем, а також негативних переживань), контрольну психодіагностику та профілактику.

Діагностична процедура, і в тому числі контрольна, яка проводиться після консультативних та корекційних заходів, включає аналіз показників особистісного благополуччя персоналу ДПС України: особистісної здійсненності життя, особистісної самоефективності та гармонії, професійної компетентності та самореалізації, професійно-організаційної мотивації, професійного розвитку та досягнень за допомогою розробленого скринінг-опитувальника особистісного благополуччя персоналу ДПС України.

Консультування з питань переживання особистісного благополуччя та корекція передбачає надання психологічної підтримки і допомоги персоналу ДПС України з питань актуалізованих життєвих та професійних проблем, а також негативних переживань у вигляді індивідуальних консультацій психолога, проведення з персоналом тренінгових занять спрямованих на покращення, підвищення та збереження його особистісного благополуччя.

Профілактика переживання особистісного благополуччя персоналу ДПС України включає обґрунтовані і своєчасно вжиті дії, спрямовані на:

1) запобігання можливим негативним переживанням та станам персоналу ДПС України, налаштування на позитивне оптимістичне сприйняття поточних робочих та інших проблем та на перспективи на майбутнє;

2) збереження, підтримку і захист оптимального рівня професійної діяльності та життєдіяльності персоналу ДПС України;

3) формування у персоналу ДПС України потреби у покращенні, підвищенні та збереженні їхнього особистісного благополуччя та відповідальності власне життя;

4) сприяння в досягненні професійних цілей персоналу ДПС України і розкритті його професійного потенціалу.

Необхідно відзначити, що саме профілактика переживання особистісного благополуччя персоналу ДПС України є найперспективнішим напрямом технології покращення, підвищення та збереження особистісного благополуччя персоналу ДПС України, оскільки надає можливість колективу організації стабільно розвиватися, попереджає появу конфліктів і стресових станів, незадоволеність персоналом своєю трудовою діяльністю та організаційною культурою прикордонного відомства, сприяє формуванню стимулів і мотивів до здійснення професійної діяльності в цілому. Профілактика переживання особистісного благополуччя персоналу ДПС України попереджає зниження ефективності та продуктивності праці, виникнення професійних захворювань, професійних деформацій та звільнення персоналу.

До професійно-орієнтованих заходів психологічного забезпечення особистісного благополуччя персоналу ДПС України відносяться:

1) психолого-професійний відбір кандидатів на посади ДПС України відповідно до вимог виконання службових завдань та відповідно навчання (отримання базової освіти, підвищення кваліфікації, перекваліфікації, стажування);

2) забезпечення належної психологічної підготовки та мотивації персоналу ДПС України для виконання службових завдань за призначенням;

3) здійснення психологічного супроводу та просвіти персоналу ДПС України з питань підвищення його особистісної активності, участі та відповідальності стосовно профілактики професійних деформацій, стресових розладів, депресії, збереження та відновлення психічного та психологічного здоров'я, відновлення та підтримки психологічної готовності та спроможності виконувати службові обов'язки, розвитку професійного потенціалу;

4) запровадження у процес професійної психологічної підготовки персоналу ДПС України спеціальних короткострокових програм з набуття ними навичок, знань та умінь стосовно саморегуляції та оптимізації психічних станів і негативних переживань, що базуються на використанні різних прийомів дихання, впливу на біологічно активні точки тіла, самопере-

конанні, використанні найпростіших психотропних засобів, зміні м'язового тонусу тощо [11]; навичок активізації власних зусиль, особистісного та професійного потенціалу персоналу на виконання професійних завдань, розвиток позитивної та оптимістичної установки на виконання завдань службової діяльності тощо.

До організаційних заходів психологічного забезпечення особистісного благополуччя персоналу ДПС України відносяться: регулярне планування та управління психосоціальним середовищем прикордонного підрозділу. Робочі завдання та вимоги, що пред'являються до роботи, і робочий час повинні бути узгоджені одні з іншими, а також із кваліфікацією та професійною компетентністю, знаннями, вміннями, навичками та здібностями персоналу ДПС України. Тому основними завданнями управлінського персоналу прикордонного відомства щодо психологічного забезпечення особистісного благополуччя персоналу ДПС України є реалізація наступних організаційних заходів:

- 1) моніторинг ризиків та небезпек робочого середовища та організація безпеки (фізичної безпеки робочого середовища, унеможливлення дискримінації на робочому місці). Зазначений захід дає можливість створити у персоналу почуття безпеки, дає можливість швидко адаптуватися до робочого середовища, зменшити стресові реакції та отримувати задоволення робочим місцем та середовищем;

- 2) створення позитивного соціально-психологічного клімату, запровадження правил емоційної підтримки, однакового ставлення до всіх з боку керівництва та колег;

- 3) організація внутрішньої комунікації для уникнення непорозумінь, чуток, конфліктів і невпевненості та зворотнього зв'язку з метою своєчасного виявлення невдоволень та проблем;

- 4) залучення персоналу до розробки інноваційних пропозицій щодо покращення організації та виконання професійної діяльності;

- 5) запровадження порядку винагород та визнання персоналу (від подяки та похвали, преміювання до підвищення по посаді), які мотивують персонал на досягнення успіхів;

6) запровадження заходів, які сприяють здоровому способу життя (наприклад, заохочуючи рух на робочому місці, організовуючи різні пов'язані з рухом спільні заходи, кампанії тощо);

7) організація заходів підвищення компетентності персоналу ДПС України з питань збереження та покращення здоров'я, уникнення стресу на робочому місці, професійного вигорання та деформацій.

Технологія покращення, підвищення та збереження особистісного благополуччя персоналу Державної прикордонної служби України в прикордонному відомстві може реалізовуватися у наступних формах:

- профілактичні навчальні програми покращення, підвищення та збереження особистісного благополуччя для персоналу ДПС України різних структурних підрозділів прикордонного відомства, а також для керівників органів охорони кордону та інших фахівців з управління персоналом;

- індивідуальна та групова корекційна робота з персоналом ДПС України з низьким рівнем особистісного благополуччя;

- групові колективні семінари спрямовані на зростання знань, вмінь та навичок персоналу ДПС України з питань поглиблення усвідомлення особистісної здійсненності життя, особистісної самоефективності та гармонії, професійної компетентності та самореалізації, професійно-організаційної мотивації, професійного зростання та досягнень;

- орієнтація персоналу ДПС України на динамічну, творчу, відповідальну позицію в процесі здійсненні професійної діяльності, на готовність до ризику, експериментування, новаторства та інновацій;

- організація професійної діяльності персоналу ДПС України із врахуванням й інших аспектів їхнього життя: особистісних інтересів та інших видів діяльності, сім'ї, соціального оточення тощо як способу збереження гармонії між їхнім особистим життям і кар'єрою;

- організація соціокультурної діяльності в прикордонному відомстві в контексті популяризації особистісного благополуччя персоналу ДПС України;

- організація дозвілля, туризму та відпочинку з урахуванням потреб і побажань персоналу ДПС України;

- підготовка і підвищення компетентності психологів прикордонного відомства керівників органів охорони кордону та інших фахівців з

управління персоналом з питань покращення, підвищення та збереження особистісного благополуччя для персоналу ДПС України.

З метою запровадження технології покращення, підвищення та збереження особистісного благополуччя персоналу ДПС України в прикордонному відомстві керівництву ДПС України може бути рекомендовано реалізацію аналітичних, інноваційних процедур та процедур реалізації, управління та контролю особистісного благополуччя прикордонників. Аналітичні процедури включають вивчення зовнішнього та внутрішнього середовища прикордонного підрозділу, професійних, особистісних та соціальних потреб і проблем персоналу ДПС України, його професійно-організаційної мотивації, можливостей для підвищення професійної компетентності та самореалізації, професійного зростання та досягнень. Інноваційні процедури містять визначення і організацію розробки та впровадження нових програм професійної підготовки персоналу ДПС України для здійснення професійно діяльності з врахуванням його особистісних та професійних інтересів, потреб, прагнень, а також моніторинг їхньої якості. Процедура реалізації полягає у проведенні цілеспрямованої політики психологічного забезпечення особистісного благополуччя персоналу ДПС України в системі психологічного забезпечення професійної діяльності прикордонників. Процедура управління і контролю включає організацію стратегічного і оперативного планування психологічної роботи з покращення, підвищення та збереження особистісного благополуччя персоналу ДПС України, інформаційне забезпечення з питань переживання благополуччя та організацію контролю проведених заходів.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Запровадження технології покращення, підвищення та збереження особистісного благополуччя персоналу ДПС України дозволить виявляти його актуалізовані особистісні, професійні та соціальні потреби, здійснювати діагностику особистісної здійсненності життя, особистісної самоефективності та гармонії, професійної компетентності та самореалізації, професійно-організаційної мотивації, професійного зростання та досягнень, проводити консультування, корекцію і прогнозування, розробляти адекватні заходи психологічної підтримки та допомоги з питань переживання особистісного благополуччя. Перспективи подальших розвідок пов'язані з підготовкою

управлінського персоналу ДПС України щодо впровадження заходів психологічного забезпечення особистісного благополуччя персоналу в прикордонних підрозділах.

Список використаних джерел

1. Dolan C. A., Ender M. G. The coping paradox: work, stress, and coping in the U.S. Army *Military Psychology*. 2008. Vol. 20. P. 151–169. DOI: 10.1080/08995600802115987.
2. Fry L. W., Vitucci S., Cedillo M. Spiritual leadership and army transformation: Theory, measurement, and establishing a baseline. *The Leadership Quarterly*. October 2005. Vol. 16. Is. 5. P. 835-862. URL : <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2005.07.012>.
3. Seligman M. E. P., Fowler R. D. Comprehensive Soldier Fitness and the future of psychology. *American Psychologist*. Jan. 2011. Vol. 66(1). P. 82-86. DOI: 10.1037/a0021898.
4. Reivich K. J., Seligman M. E. P., McBride, S. Master resilience training in the U.S. Army. *American Psychologist*. 2011. Vol. 66 (1). P. 25-34. URL : <http://dx.doi.org/10.1037/a0021897>.
5. Sanden S., Johnsen B. H., Eid J., Sommerfelt-Pettersen J., Koefoed V., Størksen R., Røsseland A., Neteland H. O., Wetteland P. I., Wilhelmsen E. V. Mental readiness for maritime international operation: procedures developed by Norwegian navy. *Resilience Research and Training in the U.S. and Canadian Armed Forces "Battlebook" with agenda, participants and supplemental materials / Co-chairs R. R. Roland, P. T. Bartone*. Toronto, Canada. August 7. 2015. 160 p. P. 90-97. URL : <http://www.hardiness-resilience.com/docs/Battlebook-160-pages-30AUG2015.pdf>.
6. Bailey L.C. S. Canadian forces health services. Road to mental readiness: challenges & opportunities. *Resilience Research and Training in the U.S. and Canadian Armed Forces "Battlebook" with agenda, participants and supplemental materials / Co-chairs R. R. Roland, P. T. Bartone*. Toronto, Canada. August 7. 2015. 160 p. P. 6-23. URL : <http://www.hardiness-resilience.com/docs/Battlebook-160-pages-30AUG2015.pdf>
7. Friends of the israel defense forces. URL : http://www.awis.co.il/hp_site_fidf.html (дата звернення 8.11.2018).
8. Public, Society Benefit. Friends of the Israel Defense Forces. Wellbeing and Recreational Programs. URL : <https://www.guidestar.org/profile/13-3156445> (дата звернення 10.11.2018).
10. Jewish Army Israel Defense Forces. URL : <http://www.ahavat-israel.com/eretz/army> (дата звернення 9.11.2018).
11. Положення про організацію психологічного забезпечення діяльності Державної прикордонної служби України №829 від 06.10.2008 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1068-08> (дата звернення 29.10.2018).

12. Алещенко В.І. Психологічне забезпечення миротворчої діяльності військовослужбовців Збройних Сил України : монографія. Харків, ХУПС. 2008. 238 с.

Транслітераційний переклад списку використаних джерел

1. Dolan C. A., Ender M. G. (2008). The coping paradox: work, stress, and coping in the U.S. Army. *Military Psychology*. Vol. 20. P. 151–169. DOI: 10.1080/08995600802115987.
2. Fry L. W., Vitucci S., Cedillo M. (2005). Spiritual leadership and army transformation: Theory, measurement, and establishing a baseline. *The Leadership Quarterly*. Vol. 16. Is. 5. P. 835–862. URL : <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2005.07.012>.
3. Seligman M. E. P., Fowler R. D. (2011). Comprehensive Soldier Fitness and the future of psychology. *American Psychologist*. Jan. Vol. 66(1). P. 82–86. DOI: 10.1037/a0021898.
4. Reivich K. J., Seligman M. E. P., McBride, S. (2011). Master resilience training in the U.S. Army. *American Psychologist*. Vol. 66 (1). P. 25–34. URL : <http://dx.doi.org/10.1037/a0021897>.
5. Sanden S., Johnsen B. H., Eid J., Sommerfelt-Pettersen J., Koefoed V., Størksen R., Røsseland A., Neteland H. O., Wetteland P. I., Wilhelmsen E. V. (2015). Mental readiness for maritime international operation: procedures developed by Norwegian navy. *Resilience Research and Training in the U.S. and Canadian Armed Forces “Battlebook” with agenda, participants and supplemental materials / Co-chairs R. R. Roland, P. T. Bartone*. Toronto, Canada. 160 p. P. 90–97. URL : <http://www.hardiness-resilience.com/docs/Battlebook-160-pages-30AUG2015.pdf>.
6. Bailey L.C. S. (2015). Canadian forces health services. Road to mental readiness: challenges & opportunities. *Resilience Research and Training in the U.S. and Canadian Armed Forces “Battlebook” with agenda, participants and supplemental materials / Co-chairs R. R. Roland, P. T. Bartone*. Toronto, Canada. 160 p. P. 6–23. URL : <http://www.hardiness-resilience.com/docs/Battlebook-160-pages-30AUG2015.pdf>
7. Friends of the israel defense forces. URL : http://www.awis.co.il/hp_site_fidf.html (дата звернення 8.11.2018).
8. Public, Society Benefit. Friends of the Israel Defense Forces. Wellbeing and Recreational Programs. URL : <https://www.guidestar.org/profile/13-3156445> (дата звернення 10.11.2018).
9. Jewish Army Israel Defense Forces. URL : <http://www.ahavat-israel.com/eretz/army> (дата звернення 9.11.2018).
10. Polozhennya pro organizaciyu psixologichnogo zabezpechennya diyalnosti Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrainy. №829 vid 06.10.2008 r. [*Provisions on the organization of psychological support of activity of the State border service of Ukraine №829 of 06.10.2008.*]. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1068-08> (дата звернення 29.10.2018).

11. Aleshchenko V.I. (2008). *Psychologichne zabezpechennya myrotvorchoyi diyalnosti vijskovosluzhbovciv Zbrojnyx Syl Ukrainy : monografiya. [Psychological provision of peacekeeping activity of servicemen of the Armed Forces of Ukraine: monograph].* Harkiv, XUPS. 238 s.

Волынец Н.В.

Рекомендации пограничному ведомству по психологическому обеспечению личностного благополучия персонала Государственной пограничной службы Украины

В статье представлены рекомендации управленческому персоналу пограничного ведомства по психологическому обеспечению личностного благополучия персонала Государственной пограничной службы Украины. Описаны мероприятия психологического обеспечения благополучия военных ведущих армий мира, особенности технологии улучшения, повышения и сохранения личностного благополучия персонала Государственной пограничной службы Украины и психологические, профессионально-ориентированные и организационные мероприятия психологического обеспечения личностного благополучия в пограничном ведомстве. Предложены формы реализации технологии улучшения, повышения и сохранения личностного благополучия персонала Государственной пограничной службы Украины в пограничном ведомстве, а также аналитические, инновационные процедуры, процедуры реализации, управления и контроля личностного благополучия пограничников.

Ключевые слова: личностное благополучие, психологическое обеспечение, технология улучшения, повышения и сохранения личностного благополучия персонала Государственной пограничной службы Украины, аналитические, инновационные процедуры, процедуры реализации, управления и контроля личностного благополучия пограничников.

Volynets N.V.

Recommendations to the border department regarding the psychological provision of personal well-being of the staff of the State Border Guard Service of Ukraine

The question of psychological support of professional activity in the context of psychological provision of personal well-being of personnel and servicemen of security structures in different countries of the world, including in Ukraine, is extremely relevant. The article are represented the recommendations to the managerial staff of the border department regarding the psychological provision of personal well-being of the staff of the State Border Guard Service of Ukraine. The measures of psychological maintenance of the well-being of the world's leading military armies, features of technology for improvement, enhancement and preservation of personal well-being of the staff of the State Border Guard Service of

Ukraine and psychological, professional-oriented and organizational measures of psychological support of personal well-being in the border guard department are described. The forms of implementation of the technology for improvement, enhancement and preservation of personal well-being of the staff of the State Border Guard Service of Ukraine in the border department, as well as analytical, innovative procedures, procedures for the implementation, management and control of the personal well-being of border guards are proposed.

The introduction of technology for improvement, enhancement and preservation of personal well-being of the staff of the State Border Guard Service of Ukraine will allow to identify updated personal, professional and social needs, to carry out diagnostics of personal feasibility of life, personal self-efficacy and harmony, professional competence and self-realization, professional-organizational motivation, professional growth and achievements, to conduct counseling, correction and prognosis, to develop adequate psychologists personal support and help with personal well-being.

Key words: *personal well-being, psychological support, technology for improvement, enhancement and preservation of personal well-being of the staff of the State Border Guard Service of Ukraine, analytical, innovative procedures, procedures for the implementation, management and control of personal well-being of border guards.*